

ВІДГУК

офіційного опонента кандидат юридичних наук, професора Левченка Юрія Олександровича на дисертацію Шекуна Івана Валерійовича «Запобігання привласненню у сфері службової діяльності», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право

Ступінь актуальності обраної теми. В умовах сучасних суспільно-політичних трансформацій, реформування системи публічного управління та реалізації державної антикорупційної політики особливого значення набуває підвищення ефективності запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються службовими особами під час виконання покладених на них функцій. Одним із найбільш небезпечних проявів такої протиправної діяльності є привласнення майна у сфері службової діяльності, яке посягає не лише на відносини власності, а й завдає істотної шкоди належному функціонуванню органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних і комунальних підприємств, підриває авторитет публічної служби та негативно впливає на рівень довіри суспільства до державних інституцій. Особливої актуальності ця проблема набула в умовах воєнного стану, коли значно збільшилися обсяги державних видатків, міжнародної фінансової допомоги та ресурсів, спрямованих на забезпечення обороноздатності держави і відновлення пошкодженої інфраструктури. За таких обставин удосконалення системи кримінологічного запобігання привласненню у сфері службової діяльності є одним із важливих напрямів забезпечення економічної безпеки держави та ефективності публічного управління.

Підтримуємо дисертанта також у тому, що не менш вагомими є й наукові передумови актуальності обраної теми, оскільки попри значну кількість праць, присвячених кримінально-правовій характеристиці привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, а також дослідженням службової й корупційної злочинності, питання кримінологічного забезпечення запобігання цьому різновиду кримінальних правопорушень не отримали комплексного висвітлення. Дотепер дискусійними

залишаються питання визначення системи криміногенних детермінант, особливостей особи правопорушника, співвідношення загальносоціальних і спеціально-кримінологічних заходів профілактики, ролі інституційного контролю та можливостей використання сучасних міжнародних підходів у національній практиці запобігання. Це свідчить про необхідність подальшого розвитку наукових положень кримінології з урахуванням сучасних соціально-економічних викликів, трансформації механізмів державного управління та оновлення антикорупційної політики.

Одночасно варто зауважити, що сучасна модель протидії кримінальним правопорушенням уже не може обмежуватися лише застосуванням заходів кримінально-правового реагування після їх вчинення. Значно більшої ваги набуває формування дієвої системи превентивного впливу, спрямованої на своєчасне виявлення та усунення криміногенних чинників, мінімізацію корупційних ризиків, підвищення прозорості діяльності органів публічної влади, розвиток механізмів внутрішнього контролю й професійної доброчесності службових осіб, що додатково обумовлює своєчасність обраного для вирішення наукового завдання.

Таким чином, актуальність теми дисертації визначається поєднанням сучасних суспільних викликів, недостатньою розробленістю окремих кримінологічних аспектів проблеми, потребою вдосконалення наукового забезпечення державної антикорупційної політики та необхідністю підвищення ефективності системи запобігання привласненню у сфері службової діяльності. Тому актуальність теми дисертаційного дослідження Шекуна Івана Валерійовича на тему «Запобігання привласненню у сфері службової діяльності» та визначених ним завдань для наукового пошуку не викликає сумнівів.

На актуальність дисертаційної роботи вказує також те, що обраний напрям дослідження обрано відповідно до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019; Національної стратегії у сфері прав людини на 2021–2023 роки, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 року

№ 119/2021; Стратегії національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни», затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392; Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року, затвердженої Указом Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021; Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки, затвердженої Указом Президента України від 27 вересня 2021 року № 487/2021; Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки, затвердженого Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023; Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 року № 695; Антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки, затвердженої Законом України від 20 червня 2022 року № 2322-IX. Тема дисертаційного дослідження обрана в межах Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2023 року, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07.09.2011 № 942 та ін. Робота відповідає Тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства освіти і науки України на 2022–2026 роки, затвердженої наказом МОН України від 03 лютого 2022 року № 109, і Пріоритетним тематичним напрямом наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 31 грудня року, наступного після припинення або скасування воєнного стану в Україні, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 30 квітня 2024 року № 476.

Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Приватної установи «Науково-дослідний інститут публічного права» від 22 грудня 2015 р. (протокол № 6).

З цих міркувань є підстави стверджувати, що дисертаційне дослідження Шекуна Івана Валерійовича на тему «Запобігання привласненню у сфері службової діяльності» має комплексний характер, важливе теоретичне та прикладне значення для вдосконалення системи запобігання привласненню у сфері службової діяльності, а тому має високий рівень актуальності.

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційному дослідженні, у своїй більшості є обґрунтованими та переконливими. Автор продемонстрував належний рівень володіння методологією наукового пізнання, широко використав наукові джерела, залучив масив емпіричного матеріалу, що забезпечило глибину та комплексність аналізу.

Варто підкреслити, що автор спирався не лише на дослідження кримінологічного характеру, але й використав міждисциплінарний підхід, аналізуючи напрацювання у суміжних галузях правничих наук, що дозволило розглянути досліджувану проблематику всебічно та з різних наукових позицій.

Дисертаційна робота також відзначається високим теоретичним рівнем викладу матеріалу. Автор ґрунтовно проаналізував положення чинного кримінального законодавства, практику його застосування судами, а також продемонстрував здатність до наукової дискусії, коректно полемізуючи з іншими дослідниками, що дало змогу сформулювати низку теоретично значущих висновків і практичних рекомендацій, які відзначаються новизною та мають прикладне значення для удосконалення кримінологічної доктрини та правозастосовної практики.

Достовірність отриманих у ході дослідження результатів забезпечується, зокрема, використанням розгорнутої емпіричної бази, яка охоплює аналітичні матеріали слідчої практики, які стосуються запобігання привласненню у сфері службової діяльності; практику Європейського суду з прав людини, рішення Конституційного Суду України, Вищого антикорупційного суду України, Верховного Суду, матеріали судової практики судів першої та апеляційної інстанцій, що містяться в Єдиному державному реєстрі судових рішень, за результатами розгляду кримінальних проваджень щодо привласнень у сфері службової діяльності. Окрім цього, наукові висновки автора спираються на критичне опрацювання значного масиву нормативних і доктринальних джерел, що палічує 161 позицію і викладений на 18 сторінках.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що робота є одним з перших в Україні монографічних досліджень теоретичних основ і практики запобігання привласненню у сфері службової діяльності. Сформульовано й обґрунтовано ряд висновків і рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності діяльності уповноважених суб'єктів, зокрема:

вперше:

- здійснено авторську періодизацію еволюції кримінально-правового регулювання відповідальності за привласнення, розтрату майна та заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем на території України, що дало змогу встановити закономірності його розвитку від ототожнення з крадіжкою до нормативного закріплення як окремого виду злочинної поведінки, а також довести, що ключовим критерієм трансформації правової природи цих діянь стало поступове формування ознаки ввіреності, яка еволюціонувала від фактичного володіння до юридично визначеного елементу складу кримінального правопорушення та зумовила їх відмежування від інших форм посягань на власність;

- здійснено комплексну кримінологічну характеристику привласнення у сфері службової діяльності з урахуванням взаємодії соціально-економічних, організаційно-управлінських і психологічних чинників;

- на основі системного аналізу кримінального та антикорупційного законодавства запропоновано зміни до КК України щодо визначення критерію розмежування складів кримінальних правопорушень, передбачених статтями 191 і 364 КК України, виокремлення посягання на публічні ресурси як кваліфікуючої ознаки в статті 191 КК України, інтеграцію поняття конфлікту інтересів як обставини, що обтяжує відповідальність, у контексті службових кримінальних правопорушень корисливої спрямованості;

удосконалено:

- підходи до визначення структури особи службового злочинця з урахуванням соціально-демографічних, професійних і психологічних характеристик;

— наукову позицію щодо механізму реалізації напрямів загальносоціального запобігання привласненню у сфері службової діяльності, у зв'язку з чим запропоновано внести зміни до законів України «Про оплату праці» щодо зменшення надмірної майнової та статусної диференціації в публічному секторі, «Про державну службу» щодо визначення мінімальних соціально-економічних стандартів матеріального забезпечення державних службовців, «Про запобігання корупції» щодо нормативного закріплення інтеграції соціально-економічних чинників у систему антикорупційної політики держави тощо;

— поняття «використання службового становища», під яким запропоновано розуміти умисне, неправомірне застосування посадовою особою наданих їй владних, управлінських або адміністративних повноважень, пов'язаних із виконанням функцій публічної влади, з метою одержання особистої або чужої вигоди, отримання непрямих переваг чи спричинення шкоди публічним інтересам. Така поведінка включає дії або бездіяльність, які виходять за межі законних повноважень, порушують принципи доброчесності й не відповідають інтересам служби та можуть завдати шкоди законним інтересам держави, місцевої громади, юридичних або фізичних осіб;

дістало подальшого розвитку:

— наукові підходи до пояснення взаємозв'язку між рівнем організаційного контролю, службовими повноваженнями та ризиками вчинення привласнення;

— комплексне обґрунтування доцільності поєднання спрощених процедур кризового врядування з інструментами цифрового контролю та підзвітності як запобіжника службовому привласненню в умовах воєнного стану;

— наукове бачення адаптації національного антикорупційного законодавства до стандартів PIF Directive, GRECO та ЄСПЛ, що дає змогу підвищити ефективність превентивного впливу в умовах обмеженого доступу до традиційних механізмів контролю.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації та в опублікованих працях. Теоретичні результати та висновки проведеного дослідження відображено у 10 наукових

публікаціях, серед яких 6 статей, опубліковані в наукових фахових виданнях України, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України, 1 стаття в іноземному фаховому виданні та 3 тез доповідей, опубліковані в збірниках матеріалів науково-практичних конференцій і круглих столів.

Достатньо обґрунтованою, логічною та послідовною є визначена автором структура дисертації, яка зумовлена предметом, метою та завданнями дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, у як логічно об'єднано вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (161 найменувань на 18 сторінках), 2 додатків на 8 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 209 сторінки, з них основного тексту – 183 сторінок.

У *вступі* дисертантом обґрунтовано вибір теми дослідження, окреслено сучасний стан та проблеми, виділено невирішені проблемні питання в межах обраного наукового завдання, окреслено необхідність та напрямки розв'язання виявлених суперечностей, які зумовлюють актуальність дослідження. Автором на належному рівні розкрито мету, об'єкт, предмет дослідження, сформовано його завдання, визначено методологічні та теоретичні основи, охарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів, наведено інформацію про впровадження та апробацію результатів дослідження, а також вказано структуру та обсяг дисертації.

У **Розділі 1 «Теоретико-правові основи дослідження злочинності у сфері службової діяльності»** автором комплексно розкрито історичні, кримінально-правові та доктринальні засади запобігання привласненню у сфері службової діяльності, зокрема, в частині генези нормативно-правового регулювання відповідальності за привласнення майна, сучасного наукового розуміння досліджуваного кримінально-правового явища та визначенням його місця серед суміжних складів кримінальних правопорушень.

Здійснено ґрунтовний історико-правовий аналіз становлення законодавства про кримінальну відповідальність за привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, простеживши розвиток відповідних правових конструкцій від найдавніших

пам'яток права до чинного кримінального законодавства України. Послідовно досліджено особливості правового регулювання різних історичних етапів розвитку української державності, починаючи від Руської Правди, Литовських статутів, Соборного уложення 1649 року, Артикулу військового 1715 року, кримінального законодавства Російської імперії та радянського періоду і завершуючи сучасним етапом розвитку кримінального права України. Такий підхід дозволив автору не лише відобразити еволюцію нормативного закріплення відповідальності за відповідні кримінальні правопорушення, а й встановити закономірності формування сучасного законодавчого розуміння привласнення майна шляхом зловживання службовим становищем. На підставі проведеного аналізу здобувачем запропоновано авторську періодизацію розвитку кримінально-правового регулювання відповідальності за привласнення, яка ґрунтується на зміні підходів до розуміння правової природи ввіреного майна, спеціального суб'єкта кримінального правопорушення та поступового відокремлення привласнення від інших посягань на власність.

Значну увагу приділено дослідженню понятійного апарату роботи та сучасних наукових підходів до визначення привласнення у сфері службової діяльності. Проаналізувавши положення кримінального законодавства, наукову літературу та актуальну судову практику, автор розкриває сутність привласнення як окремого кримінально-правового явища, обґрунтовує його специфічні ознаки та визначає місце серед інших кримінальних правопорушень проти власності та у сфері службової діяльності. Позитивно слід оцінити прагнення автора сформулювати комплексне бачення досліджуваного явища, виходячи із поєднання його майнової та службової природи. У роботі достатньо детально проаналізовано особливості виникнення умислу на привласнення ввіреного майна, специфіку використання службового становища як способу незаконного заволодіння майном, а також характер правомірного володіння майном як обов'язкової передумови вчинення цього кримінального правопорушення. Такий аналіз дозволив дисертанту сформулювати власне бачення сутності привласнення у сфері службової діяльності та окреслити його відмінності від інших способів протиправного заволодіння майном.

Окремо досліджено проблем відмежування привласнення від суміжних складів кримінальних правопорушень. На підставі аналізу положень Кримінального кодексу України, практики Верховного Суду, Вищого антикорупційного суду та наукових позицій провідних учених автор визначає систему критеріїв, які дозволяють розмежувати привласнення, розтрату, заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем, шахрайство та зловживання владою або службовим становищем. Особливу увагу приділено співвідношенню положень статей 191 та 364 КК України, що має принципове значення для однакового застосування кримінального закону. У цьому аспекті автор послідовно обґрунтовує необхідність урахування характеру повноважень службової особи, правового статусу майна, способу його незаконного одержання та спрямованості умислу як основних критеріїв правильної кримінально-правової кваліфікації відповідних діянь.

Розділ 2 «Кримінологічна характеристика привласнення у сфері службової діяльності» присвячено комплексному дослідженню кримінологічної природи привласнення у сфері службової діяльності як самостійного виду злочинної поведінки, у зв'язку із чим до аналізуються його кримінологічні закономірності, приділяючи увагу структурі кримінологічної характеристики, особі правопорушника та системі детермінант, що зумовлюють вчинення відповідних кримінальних правопорушень.

Дисертант послідовно розкриває зміст кримінологічної характеристики привласнення у сфері службової діяльності, розглядаючи її як комплекс взаємопов'язаних елементів, які відображають кількісні та якісні показники відповідного виду злочинності. На підставі аналізу статистичних даних, матеріалів судової практики, наукових досліджень і відомостей правоохоронних органів досліджуються стан, структура, динаміка та особливості поширення привласнення майна службовими особами. Автор звертає увагу на тенденції зміни кількісних показників цього виду кримінальних правопорушень, аналізує рівень їх латентності, найбільш поширені сфери вчинення та особливості функціонування механізму злочинної поведінки в умовах сучасного державного управління. При цьому

наголошується, що привласнення у сфері службової діяльності має складний комплексний характер, оскільки посягає не лише на відносини власності, а й на нормальне функціонування органів державної влади, місцевого самоврядування та інших установ публічного сектору. Важливим результатом проведеного аналізу стало формування авторського бачення структури кримінологічної характеристики цього виду злочинності та визначення її основних елементів, що дозволило систематизувати накопичені наукові підходи та адаптувати їх до предмета дослідження.

Значне місце у розділі займає дослідження особи правопорушника, який вчиняє привласнення у сфері службової діяльності. Автор обґрунтовано виходить із необхідності застосування комплексного соціально-біопсихологічного підходу до аналізу особистості службового злочинця, що дозволяє врахувати не лише його соціально-демографічні характеристики, а й професійний статус, морально-психологічні якості, особливості службової діяльності, систему ціннісних орієнтацій та мотиваційні чинники. Здобувач визначає найбільш характерні ознаки особи, яка вчиняє привласнення майна шляхом зловживання службовим становищем, досліджує вплив професійної деформації, службового досвіду, рівня контролю та організаційного середовища на формування криміногенної мотивації. Окрему увагу приділено питанням типологізації таких осіб залежно від характеру виконуваних службових функцій, ступеня залучення до прийняття управлінських рішень, способу реалізації злочинного наміру та особистісних характеристик. Заслуговує на увагу висновок автора про те, що формування криміногенної мотивації є результатом взаємодії індивідуально-психологічних властивостей особи із зовнішніми організаційними умовами здійснення службової діяльності, що має принципове значення для визначення напрямів індивідуальної профілактики.

Окремо детально розкривається питання детермінант привласнення у сфері службової діяльності, адже здобувач здійснює їх систематизацію, виділяючи соціально-економічні, організаційно-управлінські, нормативно-правові, морально-психологічні та інші чинники, які перебувають у

взаємозв'язку та комплексно впливають на відтворення цього виду злочинності. Обґрунтовується, що сучасний стан службових привласнень не може бути пояснений лише недоліками кримінально-правового регулювання або особистими якостями правопорушників, а є наслідком взаємодії макросоціальних і мікросоціальних процесів. Особливу увагу автор приділяє впливу воєнного стану, зростанню обсягів бюджетного фінансування оборонної сфери, реалізації гуманітарних програм, спрощенню окремих процедур публічного управління та недостатній ефективності внутрішнього контролю, що створюють додаткові криміногенні ризики. Поряд із цим аналізуються недоліки кадрової політики, організації фінансового контролю, системи внутрішнього аудиту, антикорупційних механізмів та правового регулювання конфлікту інтересів як факторів, що можуть сприяти вчиненню привласнення у сфері службової діяльності. Автор послідовно доводить, що лише усунення сукупності зазначених причин і умов здатне забезпечити належний рівень кримінологічної превенції досліджуваного виду кримінальних правопорушень.

У Розділі 3 «Система та напрями запобігання привласненню у сфері службової діяльності в Україні» міститься авторське бачення удосконалення державної політики у сфері протидії привласненню майна службовими особами, пропозиції щодо вдосконалення кримінального, антикорупційного та іншого законодавства, а також напрями імплементації міжнародних стандартів у національну систему запобігання відповідним кримінальним правопорушенням.

Зокрема, дисертант комплексно досліджує систему загальносоціального запобігання привласненню у сфері службової діяльності, розглядаючи її як основу державної політики протидії відповідному виду злочинності. Значна увага приділяється аналізу соціально-економічних, організаційно-управлінських, правових, інформаційних і морально-виховних чинників, від ефективності яких залежить рівень криміногенності службової сфери. Автор виходить із того, що результативність кримінально-правового впливу значною мірою визначається не лише невідворотністю юридичної відповідальності, а й якістю функціонування системи державного управління, прозорістю

бюджетних процесів, належною організацією внутрішнього контролю, рівнем матеріального забезпечення державних службовців та формуванням культури доброчесності у публічному секторі. На підставі проведеного аналізу дисертант пропонує низку заходів, спрямованих на посилення превентивного потенціалу державної політики, серед яких удосконалення механізмів оцінки корупційних ризиків, інтеграція соціально-економічних факторів до системи антикорупційного моніторингу, розвиток громадського контролю, підвищення прозорості управління публічними ресурсами та вдосконалення законодавства про державну службу і запобігання корупції. Окремо акцентовано увагу на необхідності адаптації системи запобігання до умов воєнного стану, коли значно збільшуються обсяги державного фінансування, гуманітарної допомоги та оборонних закупівель, що об'єктивно підвищує ризики незаконного використання публічних ресурсів.

Значну увагу приділено розкриттю спеціально-кримінологічних та індивідуально-профілактичних заходів запобігання привласненню у сфері службової діяльності. Здобувач виходить із необхідності комплексного поєднання діяльності правоохоронних органів, органів фінансового контролю, антикорупційних інституцій та суб'єктів внутрішнього аудиту для своєчасного виявлення криміногенних ризиків та мінімізації умов, що сприяють вчиненню відповідних кримінальних правопорушень. Значна увага приділяється вдосконаленню нормативно-правового забезпечення спеціально-кримінологічного запобігання, зокрема шляхом внесення змін до статей 191 та 364 Кримінального кодексу України, Закону України «Про запобігання корупції», законодавства про державну службу та інших нормативно-правових актів. Обґрунтовано необхідність нормативного уточнення критеріїв розмежування суміжних складів кримінальних правопорушень, удосконалення механізмів врегулювання конфлікту інтересів, посилення відповідальності за незаконне використання публічних ресурсів та запровадження додаткових інструментів управління корупційними ризиками. Поряд із цим запропоновано низку індивідуально-профілактичних заходів, спрямованих на своєчасне виявлення осіб із підвищеним ризиком вчинення службових кримінальних

правопорушень, удосконалення процедур добору кадрів, оцінювання доброчесності, професійної етики та здійснення внутрішнього контролю за діяльністю службових осіб. Автор послідовно доводить, що ефективність спеціально-кримінологічної превенції визначається комплексністю застосування організаційних, правових та інформаційно-аналітичних механізмів впливу.

Окрему увагу дисертант приділяє дослідженню міжнародних стандартів запобігання привласненню у сфері службової діяльності та перспективам їх імплементації у національне законодавство України. Проаналізовано положення міжнародних договорів, антикорупційних конвенцій, рекомендацій GRECO, стандартів Європейського Союзу, практики Європейського суду з прав людини та інших міжнародних інституцій, які формують сучасні підходи до забезпечення доброчесності публічної служби та захисту державних ресурсів. Автор обґрунтовує необхідність подальшої гармонізації українського законодавства із європейськими стандартами у сфері протидії службовій злочинності, приділяючи особливу увагу впровадженню ризик-орієнтованого підходу до контролю за використанням публічних ресурсів, цифровізації процесів фінансового контролю, розвитку електронних інструментів моніторингу руху бюджетних, оборонних і гуманітарних активів, забезпеченню прозорості процедур управління державним майном та розбудові інфраструктури цифрової доброчесності. Важливим є висновок автора про те, що сучасні міжнародні стандарти мають розглядатися не лише як орієнтир удосконалення законодавства, а й як основа формування нової моделі превентивної діяльності держави, особливо в умовах післявоєнного відновлення України та подальшої європейської інтеграції.

У висновках дисертації сформульовано наукові положення та одержані результати, що в сукупності спрямовані на вирішення важливого наукового завдання з розроблення теоретичних положень і науково обґрунтованих рекомендацій щодо запобігання привласненню у сфері службової діяльності.

Загалом, дисертаційна робота Шекуна І.В. є послідовно вибудованою, цілісною та завершеною дисертаційною працею, у якій автор сформував

переважно цілісне й обґрунтоване уявлення про сучасний стан і перспективи удосконалення системи запобігання привласненню у сфері службової діяльності.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Одночасно із численними здобутками та позитивними положеннями виконаного дослідження, загалом позитивно оцінюючи дисертаційну працю, зосередимо увагу на *окремих суперечностях та дискусійних положеннях*, які, на наш погляд, потребують або додаткової аргументації, або роз'яснень під час публічного захисту дисертації, зокрема:

1. Заслуговує позитивної оцінки прагнення дисертанта забезпечити належну емпіричну основу дослідження, що безперечно підвищує достовірність сформульованих висновків і свідчить про орієнтацію на вирішення практичних проблем запобігання привласненню у сфері службової діяльності. Водночас аналіз дисертації свідчить, що окремі узагальнення сформульовано на підставі емпіричної бази, репрезентативність якої потребує додаткового обґрунтування. Зокрема, автор використовує узагальнення матеріалів кримінальних проваджень для характеристики особи правопорушника, визначення системи детермінант та обґрунтування окремих законодавчих пропозицій. Разом із тим у роботі практично відсутній критичний аналіз достатності сформованої вибірки, її територіальної репрезентативності, часових меж дослідження, можливого впливу регіональних особливостей або специфіки діяльності окремих правоохоронних органів на отримані результати.

2. Серед положень наукової новизни дисертант зазначає удосконалення підходів до класифікації детермінант, системи запобіжних заходів, механізмів взаємодії суб'єктів профілактики, а також розвитку окремих положень щодо міжнародного співробітництва, антикорупційної політики та управління криміногенними ризиками. Разом із тим аналіз змісту дисертації свідчить, що частина зазначених висновків є логічним продовженням існуючих наукових концепцій, запропонованих у працях вітчизняних кримінологів, хоча й адаптованих автором до предмета власного дослідження. З позицій методології наукових досліджень доцільним було б чіткіше показати, у чому саме полягає

принципова відмінність авторського підходу від уже існуючих наукових концепцій.

3. Особливий інтерес становить запропонована автором система загальносоціальних, спеціально-кримінологічних та індивідуально-профілактичних заходів запобігання привласненню у сфері службової діяльності, яка відзначається комплексністю та охоплює різні напрями державної антикорупційної політики. Разом із тим окремі її положення потребують більш детального розкриття механізмів їх практичного впровадження. Так, автор обґрунтовує необхідність посилення соціального контролю, інтеграції ризик-орієнтованого підходу в діяльність органів державної влади, удосконалення внутрішнього фінансового контролю, цифровізації профілактичної діяльності та розширення міжвідомчої взаємодії. Безперечно підтримуючи такі напрями розвитку державної політики, слід зазначити, що у роботі недостатньо конкретизовано порядок реалізації запропонованих заходів, компетенцію відповідальних суб'єктів, критерії оцінювання їх ефективності та механізми моніторингу досягнення визначених результатів. Вважаємо, що дисертація могла б бути додатково посилена розробленням алгоритму впровадження окремих рекомендацій або моделі оцінювання ефективності запропонованої дисертантом системи запобігання.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що тема дисертації актуальна, сформульовані автором висновки й рекомендації є достатньо аргументованими, вирізняються науковою новизною і мають як теоретичне, так і практичне значення. Перелічені вище зауваження в цілому не впливають на високу позитивну оцінку роботи, оскільки спрямовані на уточнення чи доповнення окремих положень дисертації, а у низці випадків носять спірний чи дискусійний характер. Проявів порушення академічної доброчесності в ході ознайомлення із текстом дисертаційної роботи виявлено не було.

Таким чином, рецензована дисертація є кваліфікованою науковою працею, що містить результати здійснених автором досліджень. Отримані Шекуном Іваном Валерійовичем нові науково обґрунтовані результати в

сукупності розв'язують поставлене наукове завдання, що має істотне значення як для кримінологічної доктрини, так і для практичної діяльності.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому, оформлення. Зміст дисертації, в основному, відповідає заявленій дисертантом науковій спеціальності, робота пройшла належну апробацію. Дослідження підготовлено зрозумілою, юридично і літературно грамотною мовою. Оформлення дисертації та автореферату в цілому відповідає встановленим Міністерства освіти і науки України вимогам. Автореферат дисертації ідентичний головним положенням дисертації та відображає її основний зміст, висновки та пропозиції.

Викладене вище дає підстави для остаточного висновку про те, що дисертація та автореферат Шекуна Івана Валерійовича «Запобігання привласненню у сфері службової діяльності» відповідають вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а їх автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Офіційний опонент:

**професор кафедри кримінології та інформаційних технологій
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, професор**

Юрій ЛЕВЧЕНКО

Погоджено:

**Проректор Національної академії
внутрішніх справ**

Олег ТАРАСЕНКО